

PROFESORUL ȘI MUZEOGRAFUL ION N. MOROȘANU (1894-1967)

PAUL I. DICU

Prof. Ion N. Moroșanu (fiu al lui Nicolae și al Elenei Moroșanu) s-a născut la 24 februarie 1894, în localitatea Frasin, din Basarabia¹.

Înainte de primul război mondial a absolvit seminarul teologic. A renunțat la funcția clericală, deoarece a considerat că are vocație pentru activitatea didactică și științifică. Participă la război, având gradul de sublocotenent. După încheierea conflagrației mondiale a frecventat cursurile Facultății de Geografie și de Științe Naturale a Universității din Cluj. Obține diploma de licență în anul 1928.

Peste trei ani, în 1931, a fost numit profesor titular la Școala Normală din Oradea. Ulterior a funcționat și la alte școli din țară. Concomitent cu activitatea la catedră a desfășurat o susținută activitate științifică în domeniul geografiei, geologiei și paleontologiei. În anul 1928 publică primul său articol, intitulat „Noi urme preistorice descoperite în nord-estul Moldovei“, în revista „Adamachi“ din Iași². Fratele său mai mic, Nicolae N. Moroșanu (n. 1902, în Cuconeștii Vechi, județul Bălți-Basarabia), profesor doctor în științe naturale, membru corespondent al Academiei de Științe din România, s-a remarcat prin rezultatele valoroase obținute în cadrul cercetărilor geologice, paleontologice și paleolitice efectuate în nordul Moldovei, în Basarabia și Dobrogea. Prof. Nicolae N. Moroșanu este considerat unul dintre pionierii cercetărilor în domeniul arheologiei paleoliticului superior din România³. La unele investigații pe teren și la studierea materialelor descoperite a participat și fratele său Ion N. Moroșanu.

¹ Data și locul nașterii au fost luate din actul de deces nr. 155, din 26 iulie 1967.

² Unele informații biografice furnizate de prof., au fost incluse în articolul intitulat *Savantul Ion Moroșanu*, semnat de Jean Siborovschi, publicat în gazeta „Oltul“, a II. nr. 343, Slatina-Olt, joi 27 martie 1969, p. 2; aceste informații au fost trimise de prof. la sediul Filialei din Pitești a SSI, în anul înscrierii ca membru (1952). Arhiva filialei a fost distrusă (arsă) în 1989 de către personalul Casei Corpului Didactic din Pitești, unde filiala își avea sediul.

³ Lucian Predescu, *Enciclopedia Cugetarea*, Edit. Saeculum și Vestala, București, 1999, p. 568-569. În alte lucrări nașterea profesorului este trecută în anul 1899.

În februarie 1944, prof. Ion N. Moroșanu a sosit la Slatina-Olt cu un grup de refugiați, evacuați foarte repede de către autorități, din cauza apropierii frontului în nordul Moldovei. Până la finele anului școlar 1943-1944 și în anul școlar 1944-1945 a predat ore de geografie la mai multe clase, ca profesor „utilizat“ (așa erau încadrați oficial profesorii refugiați, întrucât nu erau nici transferați și nici detașați), inclusiv în clasele a VII-a și a VIII-a de la Liceul teoretic „Radu Greceanu“, autorul acestui articol fiind elev în clasele respective.

În anii următori a predat geografia și științele naturale și la alte școli secundare (Școala medie financiară, Școala medie tehnică agricolă)⁴. Era un profesor exigent, cu o temeinică pregătire științifică și pedagogică. În zilele nelucrătoare și pe timpul vacanțelor am arătat, pe teren, prof. Moroșanu, locurile unde au fost găsite fosile faunistice terțiare și cuaternare, înainte și după primul război mondial, precum și albiile minore ale unor râuri și pâraie din zona orașului Slatina, unde am descoperit unelte de silex din paleoliticul timpuriu, în anii 1937-1945.

După 1948 forurile centrale au hotărât să înființeze muzee în principalele orașe din țară. Pe lista localităților a fost trecută și Slatina⁵. Prof. Ion N. Moroșanu a fost solicitat să participe la pregătirile pentru înființarea muzeului, care s-au finalizat în anul 1952, odată cu inaugurarea noii instituții culturale. Prof. I.N. Moroșanu este numit director (în anii 1952-1953, director onorific, fără salarii; în anii 1957-1961, director salariat, iar în anii 1954-1956 și 1961-1964 a funcționat pe postul de muzeograf salariat)⁶. Conducerea muzeului s-a străduit să asigure condiții optime pentru desfășurarea activității la un nivel corespunzător, în cadrul celor două secții: istorie și etnografie.

Spre regretul nostru, în muzeu au ajuns însă foarte puține materiale din cele adunate în perioada anilor 1920-1949 de Comitetul organizatoric pentru înființarea muzeului județului Olt (CO Muzeul Oltului), constituit imediat după primul război mondial⁷. Obiecte și documente valoroase au fost depozitate în

⁴ Matricolele pe anii școlari respectivi, statele de plată a salariilor și alte documente ale Liceului „Radu Greceanu“, păstrate la Arh. St., Filiala din Slatina, cercetate de noi. Până acum nu am găsit deciziile de numire ca director al muzeului, la arhivele din Pitești și Slatina.

⁵ La solicitarea forurilor centrale și regionale, autorul articolului de față a participat efectiv la înființarea muzeelor din fosta regiune Argeș, numită inițial regiunea Pitești. Am propus și susținut numirea fostului meu profesor I.N.M. din anii 1944-1945 și a colegului de cancelarie, din anul 1949, a liceului amintit, în funcția de muzeograf și director. În contextul istoric din anii respectivi, o astfel de propunere și numire ca director avea multe implicații, dacă se are în vedere faptul că fratele său, prof. Nicolae N. Moroșan, fusese arestat și deportat în URSS, unde a decedat. În anii 1944 și 1945 s-au depus mari eforturi ca prof. Ion N. Moroșan să nu fie „repatriat“ în Moldova sovietică, fiind născut în Basarabia, conform Convenției de armistițiu din 1944. În anii 1955-1959 și ulterior am intervenit pentru a rămâne în învățământ și la muzeu.

⁶ *Enciclopedia istoriografiei românești* (EIR), Edit. Științifică și Enciclopedică, București, 1978, p. 381 (Muzeul jud. Olt).

⁷ I. Lețu, *Anuarul județului Olt*, 1925, Pitești, Tip. Liga Poporului, 1925. Cu o prefață de D-l profesor N. Iorga. Autorul anuarului, avocatul I. Lețu, era membru al CO Muzeul Oltului; a colectat multe materiale muzeistice

diferite încăperi ale Palatului Administrativ (prefectura), Primăriei orașului Slatina, în biblioteca Liceului „Radu Greceanu” și în biblioteca Școlii primare de băieți nr. 1 „Ionașcu”⁸. Multe obiecte se păstrau în „casa muzeu” a avocatului Ion I. Florescu (Jac), reputat jurist și om de cultură, fost student și colaborator al prof. Gr. Tocilescu, doctor în drept și licențiat în litere și filozofie, fost prefect și deputat, arheolog și numismat competent, mare colecționar, membru și președinte executiv al CO Muzeul Oltului⁹. Din materialele menționate mai sus, făceau parte și cele aproape 100 (una sută) de unelte din paleoliticul inferior pe care autorul prezentului articol le-a descoperit în anii 1937-1945, între Olt și Argeș¹⁰.

Pe parcursul anilor, muzeul slătinean a efectuat săpături arheologice, care au scos la lumină valori remarcabile, intrate în patrimoniul instituției, o parte fiind prezentate în expoziția de bază. Unele obiecte muzeistice au provenit din descoperiri întâmplătoare, din donații și achiziții. Prof. I.N. Moroșanu a acordat o atenție deosebită cercetărilor paleontologice și paleolitice, urmărind, mai ales descoperirea fosilelor humanoide pe teritoriul județului Olt. În colaborare cu arheologul C.S. Nicolăescu-Plopșor a publicat

⁸ Autorul prezentului articol, în anii 1938-1945, a fost membru al CO Muzeul Oltului, din partea elevilor I. „R.G.” și ca reprezentant al Societății culturale „Titu Maiorescu” a elevilor și profesorilor L „R.G.” (vicepreședinte și responsabil al secției de istorie-geografie; resp. al cercului istorie-geografie al cohorții de străjeri a liceului); totodată a îndeplinit misiunea de secretar adjunct al CO Muzeul Oltului și ghid al expozițiilor muzeale de istorie și arheologie organizate de CO în fiecare toamnă și primăvară în diferite săli din Slatina; fiind și bibliotecar adjunct al bibliotecii Liceului „Radu Greceanu”, unde se depozitau obiectele muzeistice strânse din județ, inclusiv piesele din paleoliticul inferior descoperite de către autorul acestui articol, piese prezentate în cadrul expozițiilor amintite.

⁹ Generalul Gh. Petrescu Florin Hodimănanu, *Monografia județului Olt*, vol. I. Slatina, 1944, Tipografia „Țiparul Oltului”; Constanța E. Noale, p. 20: „... Un alt cercetător vrăjbit de murmurul tainic al Oltului, d-l avocat Jac Florescu, un scormonitor și adunător al fărâmițurilor istorice oltene, pe care le-a strâns în căminu-i transformat ad-hoc în muzeu...”. Autorul monografiei, fost prefect al jud. Olt, inspector general administrativ la reg. Pitești, personalitate cu larg orizont cultural, cu preocupări în domeniul istoriei etc., era președinte de onoare al CO Muzeul Oltului.

¹⁰ I. I. Florescu, *Oltul preistoric*. în rev. „Școala noastră”, rev. Asociației Învățătorilor din județul Olt, anul IV, nr. 6, Slatina, 1936, p. 3 și urm. În articol, autorul prezintă descoperiri arheologice din epoca străveche (paleolitic superior, neolitic, epoca metalelor) semnalate în diferite localități ale jud. Olt, inclusiv descoperirile prof. I. Andrieșescu, șeful catedrei de preistorie, de la Universitatea din București și director al Muzeului Național de anticități din Capitală, care în anii 1919-1924 a figurat ca prof. titular la Liceul „Radu Greceanu” Slatina-Olt, însă n-a funcționat aici, deoarece a obținut detașarea în București (pe timpul detașării, catedra titularului nu se ocupa)(v. Traian Biju, *Anuarul Liceului „Radu Greceanu” Slatina-Olt, pe anii școlari 1933-34; 1934-35*, Slatina, p. 53 (nr. 110). Menționăm că profesorii univ. I. Andrieșescu (1888-1944), Ion Simionescu (1873-1944), Simion Mehedinți (1869-1962), savanții binecunoscuți, vizitau deseori orașul Slatina, jud. Olt, pentru cercetări, conferințe, reuniuni științifice etc. La Slatina aveau colaboratori și vechi prieteni: prof. director al liceului, Traian Biju (geografie, șt. naturale, istorie, fost asistent univ., autor de manuale și de alte lucrări geografice); prof. Daniel Mirodot (istorie, geografie, fost asistent univ. al prof. univ. O. Tafrați); prof. din generația mai nouă, Nicolae Țilivea (șt. naturale, geografie, specialist în geologie și paleontologie, fost asistent univ. al prof. I. Simionescu, director al liceului) ș.a., toți fiind membri ai CO Muzeul Oltului, cu responsabilități în conducerea comitetului. Personalitățile menționate mai sus cunoșteau bine activitatea prof. Nicolae N. Moroșanu și Ion N. Moroșanu. Precizez că savanții I. Andrieșescu, Ion Simionescu și Simion Mehedinți au văzut și studiat la Slatina uneltele din paleoliticul inferior pe care le-am descoperit între Olt și Argeș, în anii 1937-1944 (aproape 100 de piese), confirmând încadrarea lor corectă.

un studiu referitor la descoperirile paleolitice din zona oraşului Slatina¹¹. Prof. I.N. Moroşanu a fost membru al Societăţii de Ştiinţe Istorice din România, Filiala Argeş din Piteşti (1952). Neobositul muzeograf a încetat din viaţă la 26 iulie 1967, în etate de 73 ani, în municipiul Slatina¹².

---

¹¹ C.S. Nicolăescu-Plopşor şi I.N. Moroşanu, *Sur le commencement du Paléolithique en Roumanie*, în rev. „Dacia”, III, 1959, p. 9-33. De reţinut că prof. I.N. Moroşanu a descoperit direct, pe teren, numai 3-4 piese, una fiind lucrată în tehnica achculeană, pe care o purta în buzunarul vestei. Arheologul C.S. Nicolăescu-Plopşor nu a descoperit piese de silix din paleoliticul inferior. Autorul acestui articol a iniţiat şi coordonat direct acţiunea de descoperire a uneltelor din paleoliticul inferior, în anii 1955-1959, în zona Slatina, în calitate de inspector şcolar regional şi de membru al Societăţii de Ştiinţe Istorice, făcând apel la profesorii de istorie, diriginţi, directorii de şcoli şi inspectorii şcolari raionali să mobilizeze pe elevi la strângerea bolovanilor de silix care prezintă desprinderi intenţionate. Silixurile depozitate la muzeul din Slatina au fost apoi triate şi cercetate de semnatarul prezentului articol, împreună cu prof. I.N. Moroşanu, fiind oprite numai uneltele specifice paleoliticului inferior. Unelele descoperite de autorul articolului, în zona Slatina, în anii 1955-1959, au intrat în patrimoniul muzeului slătinean, însă nu au fost menţionate în articolul din rev. „Dacia” şi nici în „Istoria românilor”, vol. I, Ed. Acad. 1960. În urma unor sesizări, forurile centrale şi regionale m-au solicitat să cercetez dacă uneltele sunt înregistrate şi inventariate. În cele trei deplasări la muzeul din Slatina, am constatat că evidenţa pieselor nu se efectuase conform dispoziţiilor în vigoare. Prof. I.N. Moroşanu a relatat că nu-şi asumă răspunderea încadrării şi inventarierii unor piese şi nici siguranţa păstrării lor, deoarece C.S. Nicolăescu-Plopşor ia piese şi le duce la Craiova şi Bucureşti fără întocmirea unor forme legale.

¹² Primăria Slatina, Certificat de deces, seria DM, nr. 162.753, act de deces nr. 155/26 iulie 1967. Copie din 1999-09.21.